

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ
ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ПРЕЗИДЕНТИ САЙЛОВИ:

100 саволга 100 жавоб

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИ**

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ**

**ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК
УНИВЕРСИТЕТИ**

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ
САЙЛОВИ:**

100 САВОЛГА 100 ЖАВОБ

«Адолат»

**миллий ҳуқуқий ахборот маркази
Тошкент – 2021**

УЎК: 342.511.1(575.1)

КБК: 67.400.6(5Ўзб)

Ў 32

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови:

100 саволга 100 жавоб. – Т.: «Адолат» миллий ҳуқуқий ахборот маркази, 2021 й. – 56 б.

ISBN 978-9943-7294-1-4

Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси Раиси З. Низамходжаев, Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг фан ва инновациялар бўйича ўринбосари, профессор Р. Ҳакимовнинг таҳрири остида.

Таҳрир ҳайъати:

*К. Қуранбаев, А. Туляганов, М. Икрамов, Ж.Абдуллаев,
М. Маҳмудов, Х. Маматов.*

Тузувчилар: *Ш. Сайдуллаев, И. Беков, Ш. Файзиев,
А. Бабаджанов, Б. Мусаев.*

Мазкур рисолада сайлов жараёнига оид муҳим масалалар савол-жавоб шаклида ёритилган. Унда сайлов тушунчаси, Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказиш муддатлари, сайлов принциплари, сайловга тайёргарлик кўриш ҳамда уни ўтказишдаги очиқлик ва ошкоралик, сайлов комиссиялари фаолияти, Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод кўрсатиш, Президент сайловини молиялаштириш, сайловолди ташвиқотини олиб бориш, кузатувчилар иштироки, овоз бериш ва сайлов яқунлари каби масалалар қонунчиликда белгиланган қоидалар асосида баён этилган.

Рисола сайлов ташкилотчилари ва кенг жамоатчиликка мўлжалланган.

© Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси, 2021

© Тошкент давлат юридик университети, 2021

© «Адолат» миллий ҳуқуқий ахборот маркази, 2021

КИРИШ

Мамлакатимизда кечаётган демократик ўзгаришлар шароитида давлат ҳокимияти органларини сайловлар йўли билан ташкил этиш борасида халқаро андозаларга мос бўй тажриба шакл-лантирилди. Бинобарин, Ўзбекистон Республикасида сайлов қонунчилигининг вужудга келиши, ривожланиши ҳамда сайлов амалиётини демократик ислохотларнинг таркибий қисми сифатида баҳолаш мумкин.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, юртимизда сайловга оид қонунларнинг тизимлаштирилиши ҳамда қўшимча ўттиздан ортиқ муҳим демократик қоидаларнинг киритилиши асосида қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Сайлов кодекси мазкур жараёни янги босқичга олиб чиқишда муҳим омил бўлмоқда. Замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда, «Бир сайловчи – бир овоз» тамойилини амалга ошириш мақсадида сайловчиларнинг ягона электрон рўйхати жорий этилди, сиёсий партияларнинг соғлом рақобат олиб бориши учун тенг шарт-шароитлар яратилди.

Кейинги йиллардаги очиқлик, инсонпарварликка асосланган ислохотлар сайловларга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш жараёнида ҳам яққол намоён бўлмоқда. Мамлакатимизда ўтказилаётган турли даражадаги сайловлар халқимиз онги ва кайфиятида ижобий ўзгаришлар ясади, бу муҳим сиёсий жараёнга муносабатни ўзгартирди. Фуқароларнинг эртанги кунга ишонч ҳамда она Ватан тақдирига дахлдорлик ҳисси билан сайлов жараёнларида иштирок этиши муҳим аҳамиятга эга.

Дарҳақиқат, янги Ўзбекистон шароитида сайловлар нафақат демократиянинг муҳим белгиси ва кўриниши, балки унинг зарурий шarti ҳамдир. Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясида: «Ҳар бир инсон бевосита ёки эркин сайланган вакиллари орқали ўз мамлакати бошқарувида қатнашиш ҳуқуқига эгадир. Халқ иродаси ҳукумат ҳокимиятининг асоси бўлиши керак: бу ирода яширин овоз бериш ёки овоз бериш эркинлигини таъминловчи бошқа шунга тенг аҳамиятли кўринишлардаги умумий ва тенг сайлов ҳуқуқи асосида ифодаланиши керак», – деб белгиланган.

Шу нуқтаи назардан, инсонпарвар демократик жамият барпо этиш мақсади сари интилаётган эканмиз, унинг бош талаби бўлган эркин сайловларни муносиб ташкил қилиш муҳим вазифалардан бири бўлиб қолаверади. Чунки сайловлар халққа давлат ҳокимиятининг ягона манбаи сифатидаги сиёсий ролини амалга ошириш имконини берадиган ҳал қилувчи жараёндир.

Бу борада, айниқса, мамлакат Президенти сайлови алоҳида ўринга эга. Мазкур сайловнинг муҳим аҳамияти шундаки, унинг натижасида давлат раҳбари сайланибгина қолмай, балки, жамият аъзоларининг хоҳиш-истаклари, кайфияти, давлат сиёсатига реал муносабати аниқланади. Бу жараёнда конституция-вий асосда ўрнатилган ва тараққиётнинг муҳим омилларидан ҳисобланган фикрлар хилма-хиллиги ҳам яққол намоён бўлади.

Шу жиҳатдан олганда, демократик давлат ва фуқаролик жамиятини барпо этишни эркин сайловларсиз тасаввур этиб бўлмайди.

Маълумки, сайлов жараёни сайлов кампаниясини эълон қилиш, сайлов комиссияларини тузиш, номзодлар кўрсатиш, уларни рўйхатга олиш ва сайловга тайёргарлик кўриш ҳамда уни ўтказиш билан боғлиқ бир қатор босқичлардан иборат бўлиб, уларнинг мазмун-моҳиятини тўғри англаш муҳим аҳамиятга эга.

Қўлингиздаги рисола Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови билан боғлиқ юз саволга юз жавобни ўз ичига қамраган бўлиб, турли ёшдаги фуқароларнинг сайлов билан боғлиқ масалаларни осон ва асослантирилган тарзда тушунишига ёрдам беради, деган умиддамиз.

САВОЛ ВА ЖАВОБЛАР

I. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ САЙЛОВИГА ОИД УМУМИЙ МАСАЛАЛАР

1. Сайлов нима?

Сайлов – фуқароларнинг жамият ва давлат ишларида бевосита иштирок этиш имконини берувчи, давлат ҳокимиятининг сайлаш орқали шакллантириладиган органларига тақдим этилган номзодлардан бирини овоз бериш йўли билан танлаб олишга қаратилган демократик жараён.

2. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови қачон бўлиб ўтади?

2021 йил 8 февралда қабул қилинган «Сайлов қонунчилиги такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Қонун билан Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови жорий йилда илк бор октябрь ойи учинчи ўн кунлигининг биринчи якшанбасида, яъни 2021 йил 24 октябрда бўлиб ўтади.

3. Президент сўзининг маъноси нима?

Президент сўзи латинча («praes» – олдин ва «sedere» – ўтирмақ) сўздан олинган бўлиб, «етақчи раҳбар» деган маънони англатади. Президент – давлат бошлиғи ҳисобланади ва давлат ҳокимияти органларининг келишилган ҳолда фаолият юритишини ҳамда ҳамкорлигини таъминлайди.

4. Мамлакатимизда сайловлар қайси принциплар асосида ўтказилади?

Ўзбекистон Республикасида сайловлар умумий, тенг, тўғридан-тўғри сайлов ҳуқуқи асосида яширин овоз бериш принципларига биноан очиқ ва ошкора ўтказилади.

5. Яширин овоз бериш нимани англатади?

Сайловда эркин ва яширин овоз берилади. Сайлов бюллетенидаги номзодлардан қайси бирини танлашни фақат сайловчининг ўзи ҳал қилади.

Сайловчилар муддатидан олдин ёки сайлов куни участка сайлов комиссияси биносида ёхуд турган жойида яширин овоз бериш ҳуқуқидан фойдаланадилар.

Сайловчиларнинг қайси номзодга овоз берганлигини кузатиш ва текширишга йўл қўйилмайди. Участка сайлов комиссиялари сайловчиларнинг яширин овоз бериш ҳуқуқини таъминлаш учун масъул ва жавобгардир.

6. Сайлов жараёнида очиқлик ва ошкоралик нималарда намоён бўлади?

Сайловга тайёргарлик кўриш ҳамда уни ўтказишни сайлов комиссиялари очиқ ва ошкора амалга оширади.

Сайлов комиссиялари фуқароларни ўз иши тўғрисида, сайлов округлари, участкалари тузилганлиги ҳақида, сайлов комиссия-ларининг таркиби, уларнинг жойлашган ери ва иш вақти тўғрисида хабардор этади, сайловчиларнинг рўйхатлари, сайловда иштирок этаётган сиёсий партияларнинг рўйхати билан таништиради, Ўзбекистон -Республикаси

-Президентлигига номзодлар тўғрисидаги, шунингдек, овоз бериш ва сайлов якунлари ҳақидаги маълумотларни маълум қилади.

Сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишнинг барча жараёнлари оммавий ахборот воситаларида, шунингдек, ижтимоий тармоқларда ёритилади.

7. Сиёсий партия нима?

Сиёсий партия Ўзбекистон Республикаси фуқаролари-нинг қарашлар, манфаатлар ва мақсадлар муштараклиги асосида- тузилган, -давлат ҳокимияти органларини шакллантиришда жамият муайян қисмининг сиёсий иродасини рўёбга чиқаришга интилувчи ҳамда ўз вакиллари орқали давлат ва жамоат ишларини идора этишда қатнашувчи кўнгилли бирлашмасидир.

8. Ўзбекистонда нечта сиёсий партия мавжуд?

Ўзбекистонда бугунги кунда бешта сиёсий партия расман рўйхатдан ўтган ҳолда фаолият олиб бормоқда. Булар: Ўзбекистон Халқ демократик партияси, Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси, Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси, «Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон Либерал-демократик партияси» ҳамда Ўзбекистон Экологик партияси.

9. Ўзбекистон Халқ демократик партияси

Партия 1991 йил 1 ноябрда тузилган.

Партиянинг мақсади – давлат ҳокимиятининг вакиллик органларида давлат ва жамият томонидан манзилли ижтимоий ҳимоя ва ижтимоий қўллаб-қувватлашга эҳтиёжманд аҳоли қатламлари манфаатларини ҳимоя қилишдан иборатдир.

Партиянинг расмий нашри – «**Ўзбекистон овози**» газетаси.

Бугунги кунда партиянинг **519 053 нафар** аъзоси бўлиб, **10 208 та** бошланғич партия ташкилоти фаолият юритмоқда.

Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши -раиси – **Иноятов Улуғбек Ильясович**.

Партиянинг расмий саҳифаси – <https://xdp.uz>.

10. Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси

Партия 1995 йил 18 февралда -тузилган.

Партиянинг асосий мақсади – ҳуқуқий-демократик давлат, ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётига асосланган кучли адолатли фуқаролик жамиятини барпо этиш ҳамда Ўзбекистон ҳудудида яшаётган барча миллат ва элатларнинг умумий манфаат-ларига мос келадиган, фуқароларнинг қонун олдида тенглиги, бирдамлиги, конституциявий ҳуқуқ ва эркинликлари таъминланган маънавий жипслашган жамиятни тараққий топтиришда фаол иштирок этишдир.

Партиянинг расмий нашри – «**Адолат**» ижтимоий-сиёсий ҳафталик газетаси.

Бугунги кунда партия аъзоларининг сони **495 287** нафарни, бошланғич партия ташкилотларининг сони **6 275** тани ташкил қилади.

Ўзбекистон «Адолат» СДП Сиёсий Кенгаши раиси – **Баҳром Абдурахимович Абдуҳалимов**.

Партиянинг расмий саҳифаси – <https://adolat.uz>

11. Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси

Партия 1995 йил 3 июнда тузилган.

«Миллий тикланиш» демократик партиясининг бош мақсади миллий манфаатларни ҳимоя қилиш, мамлакатимиз сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ҳаётининг барқарор ривожланишини таъминлаш, халқимизнинг бой тарихи, маданий ва маънавий меросини асраб-авайлаш, маънавий баркамол фуқаролик жамиятини ривожлантириш баробарида миллий ўзлигимизни, она тилимиз, динимиз, урф-одат, анъана ва кадриятларимизни сақлаш ва ривожлантиришдан иборатдир.

Партиянинг расмий нашри – «**Миллий тикланиш**» газетаси.

Партия аъзолари сони **343 468** нафардан ортиқ, бошланғич партия ташкилотлари сони эса **6 916** тани ташкил қилади.

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий Кенгаши раиси – **Кадиров Алишер Келдиевич**.

Партиянинг расмий саҳифаси – <https://mt.uz>

12. Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон Либерал-демократик партияси

Партия 2003 йил 15 ноябрда тузилган.

Партиянинг асосий мақсади – сиёсий куч сифатида бирлашган ҳолда тадбиркорлар, ишбилармонлар ва фермерларнинг янада кенгроқ фаолият юритишлари учун янги имкониятлар яратиш, жамиятнинг мазкур қатлами манфаатларини ҳимоялаш ва ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаш ҳамда очиқ ва бозор иқтисодиётига асосланган демократик, ҳуқуқий давлат куриш, фуқаролик жамияти институтларининг ривожига кенг йўл очиб бериш ва демократик кадриятларни халқ, аввало, ёшлар онги ва ҳаётига сингдириш, шунингдек, давлат бошқарувида фаол иштирок этиб, ижтимоий муаммоларни ҳал этишда кўмаклашишдан иборатдир.

Партиянинг расмий нашри – «**XXI ASR**» газетаси.

Бугунги кунда партия аъзолари сони **1 млн.** нафардан ортиқ, бошланғич партия ташкилотлари **13 352** тани ташкил этади.

Партия Сиёсий Кенгаши Ижроия қўмитаси раиси – **Хаитов Ақтам Ахмадович**.

Партиянинг расмий саҳифаси – <https://uzlidep.uz>

13. Ўзбекистон Экологик партияси

Партия 2019 йил 8 январда таъсис этилган.

Партиянинг асосий мақсадлари – мамлакатнинг барқарор ривожланишига, экологик хавфсизлигига эришиш, ҳозирги ва келажак авлод учун қулай атроф-муҳитни яратиш ҳамда табиий ресурсларни сақлашга йўналтирилган давлат сиёсатини рўйбага чиқаришни таъминлаш; Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурсларни сақлаш давлат, жамият ва мамлакат ҳар бир фуқаросининг вазифаси бўлишига эришишга кўмаклашиш.

Партиянинг расмий нашри – «**Оила ва табиат**» газетаси.

Бугунги кунда партия аъзолари сони **430 минг** нафар, бошланғич партия ташкилотлари **3.910 тани** ташкил этади.

Ўзбекистон Экологик партияси Марказий Кенгаши Ижроия кўмитаси раиси – **Обломуродов Нарзулло Наимович**.

Партиянинг расмий саҳифаси – <https://www.ecouz.uz/>

14. Сиёсий партияларнинг ваколатли вакиллари деганда кимлар тушунилади?

Сиёсий партиянинг сайлов комиссиясининг мажлисларида, ҳужжатларни топширишда, имзо варақалари тўғри тўлдирилганлигини текширишда, сайлов участкасида овозларни санаб чиқишда иштирок этиш учун ваколат берилган вакили унинг ваколатли вакили ҳисобланади.

II. САЙЛОВ КОМИССИЯЛАРИ

15. Сайлов комиссиялари қандай орган?

Сайлов комиссияси – сайловга тайёргарлик кўриш ҳамда уни ўтказишни ташкил этадиган ва таъминлайдиган коллегиал орган.

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказиш бўйича сайлов комиссиялари тизимига қуйидагилар киради:

Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси (кейинги ўринларда – Марказий сайлов комиссияси);

округ сайлов комиссиялари;

участка сайлов комиссиялари.

16. Сайлов комиссиялари фаолиятига аралашиб мумкинми?

Сайлов комиссиялари давлат органларидан, жамоат бирлашмаларидан ва мансабдор шахслардан мустақил ҳисобланади.

Сайлов комиссияларининг фаолиятига аралашибга йўл қўйилмайди ва бундай аралашув жавобгарликка сабаб бўлади.

17. Марказий сайлов комиссияси нима мақсадда тузилади?

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловни, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси референдумини ташкил этиш ва ўтказиш учун Марказий сайлов комиссияси тузилади.

Марказий сайлов комиссияси фаолиятининг асосий принцип-лари мустақиллик, қонунийлик, коллегиаллик, ошкоралик ва адолатлиликдан иборат.

Марказий сайлов комиссияси ўз фаолиятини доимий асосда амалга оширади.

18. Марказий сайлов комиссияси қандай тартибда тузилади?

Марказий сайлов комиссияси Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси томонидан камида **ўн беш нафар** аъзодан иборат таркибда тузилади.

Марказий сайлов комиссиясининг аъзолари Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгесининг, халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгашларининг тавсиясига кўра Қонунчилик палатаси ҳамда Сенат томонидан сайланади.

Марказий сайлов комиссиясининг Раиси Ўзбекистон Республикаси Президентининг тақдимномасига биноан комиссия аъзолари орасидан комиссия мажлисида сайланади.

2021 йил 5 февралдан Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг Раиси – **Низамходжаев Зайниддин Махаматович**.

Марказий сайлов комиссиясининг расмий веб-сайти – <https://www.saylov.uz>

19. Марказий сайлов комиссиясининг қарори барча учун мажбурийми?

Марказий сайлов комиссиясининг ўз ваколатлари доирасида қабул қиладиган қарорлари округ ва участка сайлов комиссиялари, давлат органлари, сиёсий партиялар ҳамда бошқа жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар учун мажбурийдир.

20. Сайлов округлари қандай тартибда тузилади?

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказиш бўйича сайлов округлари Қорақалпоғистон Республикаси, вилоят-лар ва Тошкент шаҳри чегаралари доирасида Марказий сайлов комиссияси томонидан тузилади.

Сайлов округларининг рўйхатлари уларнинг чегаралари, сайловчилар сони ва округ сайлов комиссияларининг жойлашган ери кўрсатилган ҳолда сайловдан камида етмиш беш кун олдин, яъни **2021 йил 10 августгача** Марказий сайлов комиссияси томонидан эълон қилинади.

21. Округ сайлов комиссияси ким томонидан ва қандай тузилади?

Округ сайлов комиссияси Марказий сайлов комиссияси томонидан сайловга камида етмиш кун қолганида, яъни 2021 йил 15 августгача комиссия раиси, раис ўринбосари, котибидан ва комиссиянинг саккиз – ўн саккиз нафар бошқа аъзоларидан иборат таркибда тузилади.

22. Округ сайлов комиссияси аъзоларини ким тавсия этади?

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказиш бўйича округ сайлов комиссиялари аъзолигига номзодлар Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгесининг, халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгашларининг мажлисларида муҳокама қилинади ҳамда тасдиқлаш учун тавсия этилади.

Округ сайлов комиссиясининг аъзолари жамоатчиликнинг обрў-эътиборли вакиллари орасидан тасдиқланади.

23. Округ сайлов комиссияси қандай ваколатларга эга?

Округ сайлов комиссияси:

- тегишли ҳудудда сайлов қону-н-чи-ли-ги ижроси устидан назоратни амалга оширади;
- сайлов участкаларини тузади, округ бўйича уларнинг тартиб рақамини белгилайди, манзилини кўрсатган ҳолда уларнинг рўйхатини эълон қилади;
- участка сайлов комиссияларининг фаолиятини муво-фиқ-лаш-тиради;
- сайлов участкаларининг жойлашган ери ҳақида сайловчиларни хабардор қилади;
- участка сайлов комиссияларини тузади ва уларнинг таркиби ҳақидаги маълумотларни эълон қилади;
- номзодларга сайлов кампаниясида иштирок этиш учун тенг шароитларни таъминлайди;
- сиёсий партиялар, бошқа жамоат бирлашмалари, фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органлари вакилларининг, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар раҳбарларининг

сайловга тайёр-гарлик кўриш ҳамда уни ўтказиш билан боғлиқ масалалар юзасидан ахборотини эшитади;

- сайловчилар рўйхатларининг тузилишини ва уларнинг ҳамма танишиб чиқиши учун тақдим этилишини кузатиб боради;
- сайлов округи бўйича сайлов натижаларини аниқлайди ва Марказий сайлов комиссиясига тақдим этади;
- сайловчиларнинг ва сайлов жараёни бошқа иштирокчиларининг мурожаатларини кўриб чиқади ҳамда улар юзасидан қарорлар қабул қилади, бундан сайлов комиссияларининг ҳаракатлари ва қарорлари устидан берилган шикоятлар мус-тасно.

24. Сайлов участкалари ким томонидан ва қандай тузилади?

Сайлов участкалари туманлар ва шаҳарлар ҳоким-ликларининг тақдимномасига биноан округ сайлов комиссиялари томонидан тузилади.

Сайловчиларга мумкин қадар кўпроқ қулайлик яратиш мақсадида сайлов участкалари туманларнинг, ша-ҳарларнинг, шаҳарлардаги ту-манларнинг чегаралари ино-батга олинган ҳолда тузилади. Участкалар ҳарбий қисмларда ҳам тузилади ва қисмлар жойлашган ердаги округ-ларга киради. Сайлов участкаларининг чегаралари бошқа сайлов округларининг чегараларини кесиб ўтмаслиги керак.

Сайлов участкалари сайловга камида олтмиш кун қолганида, яъни **2021 йил 25 августгача**, коида тариқасида, сайловчилар сони камида йигирма нафардан ва кўпи билан уч минг нафардан ошмаган ҳолда тузилади.

Ҳарбий қисмларда, Ўзбекистон Рес-публикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа ваколатхоналари ҳузурида, шунингдек, олис ва бориш қийин бўлган ҳудудлардаги фуқаролар турган жойларда, қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойларида сайлов участкалари ана шу муддатда, айрим ҳолларда эса сайловга камида **етти кун** қолганида тузилади.

25. Участка сайлов комиссияси ким томонидан ва қандай тузилади?

Участка сайлов комиссияси округ сайлов комиссияси томонидан сайловга камида қирк кун қолганида, яъни **2021 йил --- 14 сентябргача беш – ўн тўққиз нафар аъзодан**, шу жумладан, раис, раис ўринбосари ва котибдан иборат таркибда тузилади.

Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа ваколатхоналарида участка сайлов комиссияси раи-сининг вазифаларини ушбу ваколатхоналарнинг раҳбари амалга оширади.

26. Участка сайлов комиссияси аъзолигига номзодлар ким томонидан тавсия этилади?

Участка сайлов комиссияси аъзолигига номзодлар фуқа-роларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар томонидан так-лиф этилиб, бу номзодлар халқ депутатлари туман, шаҳар Кенгашларининг мажлисларида муҳокама қилинади ҳамда тегишли округ сайлов комиссиясига тасдиқлаш учун тавсия этилади.

27. Участка сайлов комиссияси қандай ваколатларга эга?

Участка сайлов комиссияси:

- участка бўйича сайловчиларнинг рўйхатини тузади;
- сайловчиларни сайловчиларнинг рўйхати билан таништиради, рўйхатда йўл қўйилган хатолар ва ноаниқликлар тўғрисидаги аризаларни қабул қилади ҳамда кўриб чиқади ва рўйхатга тегишли ўзгартиришлар киритиш тўғрисидаги масалани ҳал этади;
- сайлов куни ўз яшаш жойида бўлиш ва овоз беришда иштирок этиш имкониятига эга бўлмаган сайловчилардан тўлдирилган сайлов бюллетенларини ёпиқ конвертларда қабул қилиб олади;
- аҳолини сайлов куни ва овоз бериш жойи тўғрисида хабардор этади;
- бинонинг яширин овоз бериш кабиналари ёки хоналари ва сайлов қутилари, шунингдек бошқа жиҳозлар билан тайёрлаб қўйилишини таъминлайди;
- сайлов куни участкада овоз беришни ташкил этади;
- овозларни санаб чиқади;
- сайловчиларнинг ва сайлов жараёни бошқа иштирокчиларининг мурожаатларини кўриб чиқади.

28. Кимлар округ ва участка сайлов комиссиясининг аъзоси бўлиш ҳуқуқига эга?

Йигирма бир ёшга тўлган, ўрта ёки олий маълумотга, қоида тариқасида, сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш борасида иш тажрибасига эга бўлган, аҳоли ўртасида обрў-эътибор қозонган фуқаролар округ ва участка сайлов комиссиясининг аъзоси бўлиши мумкин.

29. Сиёсий партиянинг аъзо-лари сайлов комиссияларининг аъзоси бўлиши мумкинми?

Сиёсий партияларнинг аъзолари округ ва участка сайлов комиссиясининг аъзоси бўлиши мумкин эмас.

Бундан ташқари, вилоят, туман ва шаҳар ҳокимлари, -прокуратура органларининг, судларнинг мансабдор шахслари, номзодларнинг яқин қариндошлари ва ишончли вакиллари, шунингдек, номзодларга бевосита бўйсунувчи шахслар округ ва участка сайлов комиссиясининг аъзоси бўлиши мумкин эмас.

30. Участка сайлов комиссияси аъзоларининг қанчаси битта ташкилот вакиллари бўлиши мумкин?

Участка сайлов комиссияси аъзо-ларининг ярмидан кўпи битта ташкилотдан тавсия этилиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа ваколатхоналари ҳузурида, ҳарбий қисмларда, санаторийларда ва дам олиш уйларида, касалхоналарда ҳамда бошқа стационар даволаш муассасаларида, қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум қилиш жойларида ташкил этилган участка сайлов комиссиялари бундан мустасно, яъни ушбу қоида татбиқ қилинмайди.

31. Сайлов комиссияларининг мажлисларида кимлар қатнашиши мумкин?

Сайлов комиссиялари ўз фаолиятини очик ва ошкора амалга оширади.

Сайлов комиссиясининг мажлисларида номзодларнинг ишончли вакиллари, сиёсий партияларнинг кузатувчилари, ваколатли вакиллари, оммавий ахборот воситаларининг

вакиллари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларидан, бошқа давлатлардан, халқаро ташкилотлардан қузатувчилар ҳозир бўлиши мумкин.

32. Сайлов комиссияларининг қарорлари устидан шикоят қилиш мумкинми?

Ҳа, мумкин. Сайлов комиссияларининг қарорлари устидан қарорлар қабул қилинганидан кейин беш кун ичида судга -шикоят қилиш мумкин.

33. Участка сайлов комиссияси овоз бериш куни қандай фаолиятни амалга оширади?

Овоз бериш куни сайлов участкасида соат 8:00 да Ўзбекистон Республикасининг Давлат мадҳияси янграйди.

Участка сайлов комиссиясининг раиси комиссия аъзолари, қузатувчилар, оммавий ахборот воситалари вакиллари ҳозирлигида:

- овоз бериш бошланганлигини эълон қилади;
- сайлов қутиларининг бўшлигини текширади ва уларни бир мартаба ишлатиладиган пластмасса пломбалар билан пломбалайди, пломбалар рақами кўрсатилган ҳолда далолатнома тузилади;
- участкадаги рўйхат бўйича сайловчиларнинг сони, олинган сайлов бюллетенлари сони ҳамда муддатидан олдин овоз берганлар ҳақида маълум қилади. Ушбу маълумотлар якуний баённомага киритилади;
- овоз бериш тугалланганлигини эълон қилади.

34. Участка сайлов комиссиясининг овоз бериш тугаганидан кейинги фаолияти нималардан иборат?

Овоз бериш куни соат 20:00 да овоз бериш тугагач, участка сайлов комиссиясининг раиси ёки раис ўринбосари овоз бериш тугаганлигини комиссиянинг барча аъзолари, қузатувчилар ва оммавий ахборот воситалари вакиллари ҳозирлигида эълон қилади.

Участка сайлов комиссиясининг раиси ёки раис ўринбосари комиссия аъзолари билан биргаликда:

- олдиндан ёзув ашёларини йиғиштириб қўйиб, сайлов бюллетенларини санаб чиқиш учун жой (стол) тайёрлайди;
- овоз бериш қутиларидаги пломбаларнинг рақамларини далолатнома билан солиштиради;
- округ сайлов комиссиясидан олинган сайлов бюллетени сони аниқланади;
- фойдаланилмаган ва бузилган сайлов бюллетенларини санаб чиқади ва бекор қилади, бу ҳақда якуний баённомага тегишли ёзув киритилади;
- сайловчилар рўйхатидан сайловчилар сони аниқланади;
- муддатидан олдин овоз бериш бюллетенлари солинган ёпик конвертларни сайлов қутисига ташлайди;
- сайлов бюллетенини олганлар аниқланади;
- стационар ва кўчма сайлов қутиларини очади;
- ҳар бир номзод бўйича сайлов бюллетенларини ўқиб эшиттирган ва намойиш этган ҳолда алоҳида-алоҳида боғламларга ажратади;
- ҳар бир номзодни ёқлаб берилган овозларни санаб чиқади;
- ҳақиқий эмас деб топилган сайлов бюллетенларини аниқлайди ва санаб чиқади, бу ҳақда якуний баённомага тегишли ёзув киритилади.

Участка сайлов комиссияси овоз бериш ҳамда овозларни санаб чиқиш чоғида келиб тушган шикоятларни (аризаларни) кўриб чиқади. Шундан сўнг участка сайлов комиссияси овозларни санаб чиқиш натижалари бўйича мажлис ўтказиб, унда овоз бериш якунлари тўғрисида қарор қабул қилади.

Овозларни санаб чиқиш натижалари участка сайлов комиссиясининг мажлисида кўриб чиқилади ҳамда раис, раис ўринбосари, котиб, сайлов комиссиясининг бошқа аъзолари томонидан баённома имзоланади. Шундан сўнг баённома участка сайлов комиссиясининг раиси ёки раис ўринбосари томонидан ўқиб эшиттирилади ҳамда мазкур баённоманинг кўчирма нусхаси ҳамма танишиб чиқиши учун участка сайлов комиссияси биносига камида **қирқ саккиз соат** муддатга дарҳол осиб қўйилади.

Участка сайлов комиссияси баённомаси ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда округ сайлов комиссиясига етказилади. Баённоманинг биринчи нусхасини участка сайлов комиссияси раиси ички ишлар бошқармалари ходимлари ҳамроҳлигида топширади.

35. Участка сайлов комиссияси баённомасининг нусхасини олиш мумкинми?

Овозларни санаб чиқиш жараёнида иштирок этаётган сиёсий партиянинг ваколатли вакили, кузатувчилар участка сайлов комиссияси баённомасининг тасдиқланган кўчирма нусхасини олишга ҳақли.

36. Фуқаролар ёки блогерлар участка ёки округ сайлов комиссиясининг овозларни санаб чиқиш натижаларига оид баённомасининг нусхасини олишга ҳақлими?

Ўзбекистон Республикаси Сайлов кодексига мувофиқ участка ёки округ сайлов комиссиясининг овозларни санаб чиқиш натижаларига оид баённоманинг кўчирма нусхаси ҳамма танишиб чиқиши учун сайлов комиссияси биносига камида қирқ саккиз соат муддатга осиб қўйилади. Фуқаролар ёки блогерлар осиб қўйилган баённома билан танишиши, расмга олиши мумкин.

Бунда, сайлов комиссиясидан ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда тайёрланган баённоманинг нусхасини тақдим этишни талаб қилиш назарда тутилмаган.

37. Фуқаролар ёки блогерлар овоз бериш жараёнини тасвирга олиши, онлайн трансляция қилиши мумкинми?

Сайлов жараёнини кузатиш ҳуқуқини берувчи ҳужжат (мандат)га эга бўлган шахслар ва аккредитациядан ўтган оммавий ахборот воситалари вакиллари овоз беришнинг яширинлигини бузмасдан фото, видео, аудио ёзувларни амалга оширишлари мумкин. Қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойлари, ҳарбий қисмлар, даволаш муассасалари бундан -мустасно ҳисобланади.

Фуқаролар ёки блогерлар агар сайловни кузатиш ҳуқуқини берувчи тегишли ҳужжат (мандат)га эга бўлмаса бундай ҳуқуққа эга эмас.

38. Сайлов комиссиялари қандай молиялаштирилади?

Сайлов комиссияларини сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича молиялаштириш Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетидан амалга оширилади.

39. Сайлов комиссиялари ишига жалб этиладиган шахсларнинг меҳнатига ҳақ тўланадими?

Сайлов комиссиялари ишига жалб этиладиган шахсларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш сайловни ўтказиш учун ажратилган маблағлар ҳисобидан амалга оширилади.

Сайлов комиссияларининг аъзоларига сайловга тайёргарлик кўриш ҳамда уни ўтказишга доир харажатлар сметасида кўрсатилган миқдорда транспорт, овқатланиш харажатларининг ва бошқа харажатларнинг ўрнини қоплаш мақсадида компенсация тўланади.

Сайлов комиссиясининг доимий иш жойига эга бўлмаган -аъзоларига, шу жумладан, пенсионерларга меҳнатга ҳақ тўлашнинг ягона тариф сеткасига мувофиқ иш ҳақи тўланади.

III. КУЗАТУВЧИЛАР, УЛАРНИНГ ҲУҚУҚ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИ

40. Кузатувчи ким?

Кузатувчи – сайловларга тайёргарлик кўриш ҳамда уни ўтказишга доир тадбирларни бевосита кузатиш ҳуқуқига эга бўлган шахс ҳисобланади.

Сийсий партиялар ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларидан кузатувчиларга, уларнинг аризасига биноан округ сайлов комиссиялари томонидан мандатлар (рухсат берувчи ҳужжат) берилади.

Хорижий (халқаро) кузатувчилар Марказий сайлов комиссияси томонидан аккредитация қилинади ва мандат берилади.

Мандат (рухсат берувчи ҳужжат) кузатувчи сайловга тайёр-гарлик кўриш ва уни ўтказиш даврида ўз фаолиятини амалга ошириши учун асос ҳисобланади.

41. Кузатувчилар қандай ҳуқуқларга эга?

Кузатувчилар қуйидаги ҳуқуқларга эга:

- сайлов комиссияларининг мажлисларида иштирок этиш;
- номзодлар кўрсатишга бағишланган йиғилишларда, номзодларнинг сайловчилар билан учрашувларида қатнашиш;
- сайлов участкасида ҳозир бўлиш, тайёргарлик ишларининг боришини, яширин овоз бериш кабиналарининг ёки хоналарининг жойлаштирилишини ва сайлов қутиларининг муҳрланишини, фуқароларнинг рўйхатга олинишини, сайлов бюллетенларининг уларга берилишини кузатиш;
- овозлар санаб чиқиладиганда ва сайлов комиссиясининг баён-номаси тузиладиганда ҳозир бўлиш;
- сайлов натижалари тўғрисидаги ҳужжатларнинг тегишли сайлов комиссияси томонидан тасдиқланган кўчирма нусхаларини сўраш ва олиш;
- ҳарбий қисмларда, қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойларида тузилган сайлов участкаларига бориши ҳақида камида уч кун олдин участка сайлов комиссиясини хабардор қилиш;
- агар тегишли сайлов участкасида сайлов қонунчилиги та-лаб-лари бузилишига йўл қўйилган, деб ҳисоблаш учун асослар бўлса, ўз кузатувлари тўғрисида тегишли сайлов комиссиясига маълум қилиш.

42. Кузатувчилар учун қандай ҳаракатларни амалга ошириш тақиқланади?

Кузатувчиларга қуйидагилар тақиқ-ланади:

- сайловчи сайлов бюллетенига ўз белгисини қўядиган пайтда яширин овоз бериш кабинасида ёки хонасида бўлиш;
- фуқароларга таъсир ўтказиш, бирон-бир ташвиқот материални ёки адабиётини тарқатиш;
- сайловчилардан улар кимга овоз берганлигини суриштириш ёки сайловчиларга сайлов бюллетенига белги қўйишда бирон-бир тарзда ёрдам кўрсатиш;

- сайлов комиссиясининг фаолиятига, шу жумладан, сайлов қутиларини муҳрлашга, уларни очишга, овозларни санаб чиқишга аралашиш.

43. Хорижий (халқаро) кузатувчилар ким?

Ўзбекистон Республикаси Сайлов кодексига мувофиқ, сайловларга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишга доир тадбирларда хорижий (халқаро) кузатувчилар қатнашиш ҳуқуқига эга.

Марказий сайлов комиссияси томонидан хорижий (халқаро) кузатувчилар аккредитация қилиниб, мандат (рухсат берувчи ҳужжат) берилгандан сўнг сайлов жараёнида иштирок этишлари мумкин.

Хорижий (халқаро) кузатувчиларнинг ваколат муддати уларга мандат берилган кундан бошланади ва сайлов якунлари расман эълон қилинган куни тугайди.

44. Хорижий (халқаро) кузатувчилар қандай ҳуқуқларга эга?

Хорижий (халқаро) кузатувчилар:

- сайлов комиссияларининг мажлисларида ҳозир бўлиш;
- номзодлар кўрсатишга бағишланган йиғилишларда, номзодларнинг сайловчилар билан учрашувларида иштирок этиш;
- сайлов участкасида ҳозир бўлиш, тайёргарлик ишларининг боришини, яширин овоз бериш кабиналарининг ёки хоналарининг жойлаштирилишини ва сайлов қутиларининг муҳрланишини, фуқароларнинг рўйхатга олинишини, сайлов бюллетенларининг уларга берилишини кузатиш;
- сайлов куни овоз бериш жараёнини кузатиш;
- муддатидан олдин овоз беришни ўтказиш вақти ва жойи ҳақида хабардор бўлиш ҳамда ушбу жараённи кузатиш;
- сайловчининг турган жойида унинг рухсати билан овоз бериши жараёнини кузатиш;
- овозлар санаб чиқиладиганда ва сайлов комиссиясининг баён-номаси тузиладиганда ҳозир бўлиш;
- сайлов натижалари тўғрисидаги ҳужжатларнинг тегишли сайлов комиссияси томонидан тасдиқланган кўчирма нусхаларини сўраш ва олиш;
- кузатув олиб бориш давомида ўзи ёллаган таржимон ҳамроҳлигида бўлиш;
- сайлов жараёни ва овоз беришнинг яширинлигини бузмасдан фото, видео, аудио ёзувларни амалга ошириш, қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойлари, ҳарбий қисмлар, даволаш муассасалари бундан мустасно;
- кузатув натижалари бўйича оммавий ахборот воситалари вакилларига мурожаат қилиш;
- сайловолди ташвиқоти белгилари бўлмаган, фамилияси, исми ва отасининг исми, ўзи вакиллик қилаётган ташкилотнинг номи кўрсатилган кўкрак нишонлари тақиш;
- округ сайлов комиссияси томонидан участка сайлов -комиссияларидан овозларни санаб чиқиш натижалари тўғрисидаги баённомаларни қабул қилиб олиш ҳамда округ бўйича сайлов натижаларини аниқлаш жараёнида ҳозир бўлиш;
- қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойларида, ҳарбий қисмларда тузилган сайлов участкаларидаги сайлов жараёнини кузатиш хоҳиши тўғрисида участка сайлов комиссиясига камида уч кун олдин хабар бериш;
- агар сайлов участкасида сайловга оид қонунчилик ва халқаро нормалар талаблари бузилишига йўл қўйилган деб ҳисоблаш учун асослар бўлса, ўз кузатувлари тўғрисида ушбу участка сайлов комиссияси аъзоларига уларнинг ишига аралашмаган ҳолда маълум қилиш, шунингдек, юқори турувчи сайлов комиссияларига хабар бериш;
- сайлов тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари ҳақида ҳамда сайловга тайёргарлик кўриш ва унинг ўтказилиши бўйича ўз фикрини баён қилиш.

45. Хорижий (халқаро) кузатувчиларга нималар ман қилинади?

Хорижий (халқаро) кузатувчиларга қўйидагиларни амалга ошириш ман қилинади:

- сайловчи сайлов бюллетенига ўз белгисини қўяётган пайтда яширин овоз бериш кабинасида ёки хонасида бўлиш;
- фуқароларга таъсир ўтказиш, бирон-бир ташвиқот материални ёки адабиётини тарқатиш;
- сайловчилардан улар қандай овоз берганлигини суриштириш ёки сайловчиларга сайлов бюллетенига белги қўйишда бирон-бир тарзда ёрдам кўрсатиш;
- сайлов комиссиясининг фаолиятига аралаштириш, уларга эътирозлар билдириш;
- сайлов қутилари муҳрлаш, уларни очиш, овозларни санаб чиқиш жараёнига аралаштириш;
- бирон-бир партия ёки номзодга тегишли рамзий тусдаги белгиларни тақиб ёки олиб юриш;
- сайлов куни ва овоз бериш бошланишидан бир кун олдин жамоатчилик фикри сўровлари натижаларини, сайлов натижалари прогнозларини, ўтказилаётган сайлов билан боғлиқ бошқа тадқиқотларни эълон қилиш.

Хорижий (халқаро) кузатувчиларнинг сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш билан боғлиқ бўлмаган тадбирларда иштирок этиши Марказий сайлов комиссияси томонидан олдиндан келишилган ҳолда амалга оширилади.

IV. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТЛИГИГА НОМЗОДЛАРГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР

46. Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига ким сайланиши мумкин?

Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига ўттиз беш ёшдан кичик бўлмаган, давлат тилини яхши биладиган, бевосита сайловгача камида 10 йил Ўзбекистон ҳудудида муқим яшаётган Ўзбекистон Республикаси фуқароси сайланиши мумкин.

Қўйидагилар:

- қасддан содир этилган жинояти учун илгари судланган фуқаролар;
- диний ташкилотлар ва бирлашмаларнинг профессионал хизматчилари Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод этиб рўйхатга олинмайди.

47. Ўзбекистон Республикаси Президентлигига кимлар номзодлар кўрсатиш ҳуқуқига эга?

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодлар фақат сиёсий партиялар томонидан кўрсатилади. Битта сиёсий партия Ўзбекистон Республикаси Президентлигига фақат битта номзод кўрсатиши мумкин.

Сиёсий партия сайлов кампанияси бошланганлиги эълон қилинган кундан камида тўрт ой олдин Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан рўйхатга олинган тақдирдагина, Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод кўрсатиши мумкин.

48. Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодлар кўрсатиш тартиби қандай?

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодлар кўрсатиш сайловга олти беш кун қолганида, яъни 2021 йилнинг 20 августидан бошланади ва қирқ беш кун қолганида (2021 йил 9 сентябрь) тугайди. Номзодларни рўйхатга олиш эса сайловга ўттиз беш кун қолганида (2021 йил 19 сентябрь) тугалланади.

Сиёсий партия Ўзбекистон Республикаси Президентлигига фақат ўз партияси аъзолари орасидан ёки партиясизни номзод этиб кўрсатишга ваколатлидир.

49. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ваколат муддати қанча?

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 90-моддасига биноан Президент беш йил муддатга сайланади.

V. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ САЙЛОВИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ ТАРТИБИ

50. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ким ташкил этади ва ўтказиши?

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ташкил этиш ва ўтказиш Марказий сайлов комиссияси томонидан амалга оширилади.

51. Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодни ким рўйхатга олади?

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодлар Марказий сайлов комиссияси томонидан рўйхатга олинади. Номзод этиб рўйхатга олинган шахсга рўйхатга олинганлик гувоҳномаси берилади.

Номзодларни рўйхатга олиш сайловга ўттиз беш кун қолганида, яъни 2021 йил 19 сентябрь куни тугалланади. Номзодлар рўйхатга олинганидан кейин беш кунлик муддатда тегишли сайлов комиссияси рўйхатга олинганлик тўғрисидаги хабарни эълон қилади.

52. Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодлар фаолиятининг қандай қафолатлари мавжуд?

Номзодлар сайловчилар билан учрашувлар ўтказиш, сайлов-олди йиғилишларида, телевидение ва радио орқали сўзга чиқиш даврида ишлаб чиқариш ёки хизмат вазифаларини бажаришдан ўртacha ойлик иш ҳақи сақланган ҳолда озод бўлиш ҳуқуқига эга.

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодлар Ўзбекистон Республикаси ҳудуди доирасида давлат йўловчилар транспортининг барча турларида (бундан шаҳар йўловчи транспорти, такси ва бошқа транспорт турларининг буюртма йўналишлари мустасно) текинга юриш ҳуқуқига эга.

Номзодларнинг хизмат сафари ва бошқа харажатлари сайловни ўтказиш учун ажратилган маблағлар ҳисобидан тўланади.

53. Номзодларнинг дахлсизлик ҳуқуқи қандай таъминланади?

Рўйхатга олинган барча номзодлар тенг ҳуқуқларга эга бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодлар Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг розилигисиз -жинойй жавобгарликка тортилиши, ҳибсга олиниши ёки уларга нисбатан суд тартибида бериладиган маъмурий жазо чоралари қўлланилиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодларни мажбурий келтиришга, шунингдек, уларнинг шахсий буюмларини, юкини, транспортини, турар жойи ва хизмат хоналарини кўздан кечиришга йўл қўйилмайди.

54. Сиёсий партияларнинг сайловдаги иштироки қандай молиялаштирилади?

Сиёсий партияларнинг сайловда иштирок этишини молия-лаштириш белгиланган тартибда фақат ана шу мақсадлар учун ажратиладиган давлат маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Сиёсий партияларни сайловда бошқа маблағлар ҳисобидан молиялаштириш ва моддий жиҳатдан ўзгача тарзда қўллаб-қувватлаш тақиқланади.

55. Қайси манбалардан сайловни молиялаштириш тақиқланади?

Чет давлатларнинг, улардаги жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳамда халқаро ташкилотларнинг маблағлари ҳисобидан сайловни молиялаштириш ҳамда номзодлар ва сиёсий партияларни моддий жиҳатдан бошқача тарзда қўллаб-қувватлаш тақиқланади.

56. Президентликка номзоднинг ишончли вакиллари ким?

Ишончли вакиллар номзодга сайлов кампаниясини ўтказишда ёрдам берувчи, сайлаш учун ташвиқот олиб борувчи, давлат органлари ва жамоат бирлашмалари, сайлов комиссиялари билан бўладиган муносабатларда номзоднинг манфаатларини ифодаловчи шахс.

57. Президентликка номзоднинг нечта ишончли вакили бўлиши мумкин?

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод ўн беш нафарга қадар ишончли вакилга эга бўлишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзоднинг ишончли вакиллари унинг тақдимномасига биноан Марказий сайлов комиссияси томонидан рўйхатга олинади.

VI. САЙЛОВ КАМПАНИЯСИ ВА САЙЛОВОЛДИ ТАШВИҚОТИ

58. Сайлов кампанияси нима ва у ким томонидан эълон қилинади?

Сайлов кампанияси – сайловларга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича тадбирлардан иборат жараён.

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови бўйича сайлов кампанияси бошланганлиги Марказий сайлов комиссияси томонидан сайлов кунидан камида уч ой олдин, яъни 2021 йил 24 июлга қадар оммавий ахборот воситаларида эълон қилинади.

Сайлов кампанияси расмий эълон қилинган кундан бошланиб, сайлов натижалари эълон қилинган кунга қадар давом этади.

59. Сайловолди ташвиқоти нима?

Сайловолди ташвиқоти – сайлов кампанияси даврида амалга ошириладиган ва сайловчиларни номзодни ёки сиёсий партияни ёқлаб овоз беришга ундашга қаратилган фаолият. Сай-ловолди ташвиқоти номзодларни рўйхатга олиш учун белгиланган охириги куннинг эртасидан, яъни 2021 йил 20 сентябрдан эътиборан бошланади ва овоз беришга бир кун қолганида (2021 йил - 23 ва 24 октябрь кунлари сайловолди ташвиқоти ўтказилмайди) тўхтатилади.

60. Қачон сайловолди ташвиқотига йўл қўйилмайди?

Сайловолди ташвиқотиға сайлов куни ва овоз беришга бир кун қолганида, яъни 2021 йил 23 ва 24 октябрь кунлари йўл қўйилмайди.

61. Сайловолди ташвиқотида қандай ҳаракатлар тақиқланади?

Сайловолди ташвиқотини сайловчиларга бепул ёки имтиёз-ли шартларда товарлар бериш, хизматлар кўрсатиш (ахборот хизматларидан ташқари), шунингдек, пул маблағлари тўлаш билан қўшиб олиб бориш тақиқланади.

Нотўғри ахборотни, шунингдек, номзодларнинг шаъни ва кадр-қимматига путур етказадиган маълумотларни тарқатиш тақиқланади.

62. Сайловолди ташвиқоти қандай шаклда ўтказилади?

Сайловолди ташвиқоти номзоднинг дастури ёки сайловолди платформаси тўғрисидаги ахборотни номзодни ёқлаб овоз беришга даъват этган ҳолда тарқатиш шаклида олиб борилади.

Ташвиқот омма олдида очик мунозаралар, баҳслар, матбуот конференциялари, фуқароларнинг йиғилишлари, интервьюлар, оммавий ахборот воситаларида чиқишлар, ролик-ларни жойлаштириш шаклида олиб борилиши мумкин.

Ташвиқот даврида уни олиб боришнинг қонун ҳужжатлари билан тақиқланмаган бошқа турлари, шакллари ва усулларида ҳам фойдаланилиши мумкин.

63. Ташвиқот оммавий ахборот воситаларида қандай тартибда ёритиб борилади?

Сайловолди ташвиқоти олиб борилаётганда давлат оммавий ахборот воситаларидан фойдаланишда ҳажмига кўра бир хил бўлган эфир вақтини ва нашр майдонини бепул бериш йўли билан тенг шароит-лар таъминланади.

Давлат оммавий ахборот воситаларида ҳақ эвазига ҳам эфир вақти ёки нашр майдони ажратилиши мумкин.

Нодавлат оммавий ахборот воситаларида қонун ҳужжатларига мувофиқ эфир вақти ёки нашр майдони ажратилиши мумкин.

Оммавий ахборот воситалари томонидан эфир вақти, нашр майдони учун белгиланмаган ҳақ тўлаш шартлари ҳамда бошқа талаблар барча учун тенг ва бир хил бўлиши керак.

64. Сайловчилар билан учрашувлар қандай тартибда ташкил этилади?

Номзодларга ва сиёсий партияларга сайловчилар билан учрашувлар ўтказиш орқали ташвиқот учун тенг шароитлар яратилади.

Сайловчилар билан учрашувлар Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодлар ва сиёсий партиялар томонидан мустақил равишда ўтказилади.

Сайловчилар билан учрашувларни ўтказиш жойи ва вақти ҳақида округ ёки участка сайлов комиссиясига маълум қилинади. Номзоднинг сайловчилар билан учрашувлар ўтказиши тўғрисидаги ахборот маҳаллий ОАВда эълон қилинади.

Сайловчилар билан учрашувлар каби оммавий тадбирлар уларнинг ўтказилиш жойи ва вақти ҳақида тегишли туман (шаҳар) ҳокимликлари камида уч кун олдин ёзма равишда хабардор қилинган ҳолда ўтказилади. Бунда ушбу оммавий тадбирларни ўтказиш учун рухсатнома талаб қилинмайди.

65. Кимларга сайловолди ташвиқотини олиб бориш тақиқланади?

Сайловолди ташвиқотини олиб бориш қўйидагиларга тақиқланади:

- давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари раҳбарлари;
- Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари ҳарбий хизматчиларининг, Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлик хизмати, бошқа ҳарбийлаштирилган бўлинмалар, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ходимлари, судьялар;
- сайлов комиссиялари аъзолари;
- диний ташкилотлар профессионал хизматчилари.

66. Оммавий ахборот воситалари вакиллари сайлов жараёнларини ёритишда қандай ҳуқуқларга эга?

Оммавий ахборот воситаларининг вакиллари сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишга доир барча тадбирларни ёритиш, сайлов куни овоз бериш биноларида ҳозир бўлиш, шу жумладан, овозларни санаб чиқиш чоғида ҳозир бўлиш ҳуқуқига эга.

Оммавий ахборот воситалари вакилларининг ваколатлари Марказий сайлов комиссияси томонидан берилган ҳужжатлар билан тасдиқланган бўлиши керак.

Бошқа давлатларнинг оммавий ахборот воситалари вакилларини Марказий сайлов комиссияси аккредитациядан ўтказиши керак.

67. Сайлов натижалари прогнозларини, сайлов билан боғлиқ ўтказилаётган бошқа тадқиқотларни эълон қилиш мумкинми?

Сайлов куни ва овоз бериш бошланишидан бир кун олдин жамоатчилик фикри сўровлари натижаларини, сайлов натижалари прогнозларини, ўтказилаётган сайлов билан боғлиқ бошқа тадқиқотларни эълон қилиш (ҳаммага маълум қилиш), шу жумладан, ахборот тармоқларига, шунингдек, Интернет жаҳон ахборот тармоғига жойлаштириш тақиқланади.

VII. ОВОЗ БЕРИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ

68. Фуқаролар неча ёшдан Президент сайловида қатнашиш ҳуқуқига эга?

Сайлов куни 18 ёшга тўлган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари сайлаш ҳуқуқига эгадир.

69. Сайловчилар рўйхати қандай тартибда тузилади?

Сайлов кунига қадар ёки сайлов куни ўн саккиз ёшга тўлган, яъни 2003 йил 24 октябрь кунига қадар ва шу куни туғилган, рўйхат тузилаётган пайтда мазкур сайлов участкаси ҳудудида доимий ёки вақтинча истиқомат қилаётган фуқароларнинг фамилиялари сайловчилар рўйхатига киритилади.

Ҳар бир сайловчи фақат битта сайловчилар рўйхатига киритилиши мумкин.

Сайловчилар рўйхатлари Сайловчиларнинг ягона электрон рўйхатини шакллантириш бўйича ахборот тизими маълумотлари асосида тузилади.

70. Ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оила аъзолари сайловчилар рўйхатига қандай киритилади?

Ҳарбий қисмлардаги ҳарбий хизматчиларнинг, шунингдек ҳарбий хизматчилар оила аъзоларининг ва бошқа сайловчиларнинг рўйхатлари, агар улар ҳарбий қисмлар

жойлашган- хуудларда яшаса, ҳарбий қисмларнинг командирлари тақдим этадиган маълумотлар асосида тузилади. Ҳарбий қисмлардан ташқарида истиқомат қилувчи ҳарбий хизматчилар яшаш жойлари бўйича умумий асосларда сайловчилар рўйхатига киритилади.

71. Чет давлатларда турган фуқаролар сайловчилар рўйхатларига қандай киритилади?

Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа ваколатхоналари ҳузурида тузилган сайлов участкаларида сайловчиларнинг рўйхатлари мазкур муассасалар раҳбарлари томонидан тақдим этилган маълумотлар асосида тузилади.

Чет давлатларда турган фуқаролар Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа ваколатхоналари ҳузурида тузилган участка сайлов комиссияларига уларни сайловчилар рўйхатига киритиш тўғрисида сайловдан камида ўн беш кун олдин ёзма шаклда ёки Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигининг расмий веб-сайти орқали электрон шаклда мурожаат қилиши мумкин.

72. Сайловчиларнинг ягона электрон рўйхати нима учун керак?

Сайловчиларнинг ягона электрон рўйхати сайловнинг тенг-лик принципини таъминлашга хизмат қиладиган восита бўлиб, ундан ҳар бир сайловчини фақат битта сайловчилар рўйхатига киритиш учун фойдаланилади. Яъни, Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси 117-моддасига кўра «Ҳар бир сайловчи бир овозга эга» принципини рўёбга чиқаришга хизмат қилади. Сайловчиларнинг ягона электрон рўйхати орқали фуқароларнинг фақат бир маротаба овоз беришини назоратга олиш имконияти мавжуд бўлади.

Марказий сайлов комиссияси Сайловчиларнинг ягона электрон рўйхатидан фойдаланиш фаолияти бўйича умумий раҳбарлик ва мувофиқлаштириш ишларини амалга оширади. Рўйхат республика миқёсида яхлит электрон тарзда бўлиб, у Сайловчиларнинг ягона электрон рўйхати деб номланади ва электрон тарзда сайлов участкаларига тақсимланади.

73. Фуқаролар сайловчиларнинг рўйхатлари билан қандай таништирилади?

Сайловчиларнинг рўйхатлари билан сайловга ўн беш кун қолганида таништирилади (2021 йил 9 октябрь).

Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа ваколатхоналари ҳузурида, санаторийларда ва дам олиш уйларида, касалхоналарда ва бошқа стационар даволаш муассасаларида, олис ва бориш қийин бўлган хуудлардаги фуқаролар турган жойларда, қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойларида тузилган участкаларда эса сайловга уч кун қолганида (2021 йил 21 октябрь) ҳамма танишиб чиқиши учун тақдим этилади.

Фуқароларга участка сайлов комиссияси биносида сайловчилар рўйхати билан танишиш, шунингдек Марказий сайлов -комиссиясининг расмий веб-сайти -(<https://elections.uz>) орқали сайловчилар рўйхатидан ўзларига тегишли маълумотлар билан танишиш имконияти таъминланади.

74. Сайловчилар рўйхатларида хато ёки ноаниқлик аниқланса, қандай ҳаракат амалга оширилади?

Ҳар бир фуқаро сайловчиларнинг рўйхатларидаги хато ёки ноаниқлик тўғрисида участка сайлов комиссиясига арз қилиши мумкин. Участка сайлов комиссияси 24 соат ичида

мурожаатни текшириши ва хатони ёки ноаниқликни бартараф этиши ёхуд мурожаат қилувчига унинг мурожаати рад этилганлиги тўғрисида асослантирилган жавоб бериши шарт.

Участка сайлов комиссиясининг ҳаракатлари ва қарорлари устидан судга шикоят қилиниши мумкин.

75. Овоз бериш хоналари қандай жиҳозланади?

Участка сайлов комиссиялари жойлашган бинолар тегишли тарзда жиҳозланиши ва қуйидагиларга эга бўлиши керак:

Ўзбекистон Республикасининг Давлат байроғи ва Герби, сайлов участкасининг тартиб рақами кўрсатилган пешлавҳа, яширин овоз бериш кабиналари ёки хоналари, сайлов қутилари, кузатувчилар учун алоҳида жойлар, сайлов санасига бағишланган плакатлар, сайлов участкасининг харитаси, участка сайлов комиссияси аъзоларининг таркиби, иш режаси, навбатчиликлар жадвали ҳақидаги ахборот, сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишга тааллуқли маълумотлар жойлаштирилаётган махсус стенд, барча рўйхатга олинган номзодларнинг Марказий сайлов комиссияси томонидан нашр қилинган таржимаи ҳоли ва дастури, зарур мебель, офис техника воситалари ва ёнғинга қарши воситалар.

Овоз бериш хоналари ёруғ ва кенг бўлиши, алоҳида кириш ва чиқиш жойи бўлиши, шунингдек, уларда жисмоний имкония-ти чекланган шахслар учун нишаб йўлқалар назарда тутилган бўлиши лозим.

76. Сайловда овоз бериш учун сайловчида ўзининг шахсини тасдиқловчи ҳужжати бўлиши керакми?

Ҳа, бўлиши шарт. Овоз бериш биносига келгач, сайловчи сайлов комиссиясининг аъзосига ўз шахсини тасдиқловчи ҳужжатни кўрсатади.

Участка сайлов комиссияси аъзоси сайловчининг шахсини тасдиқловчи ҳужжати асосида унинг сайловчилар рўйхатидаги маълумотларини текширади, унга овоз бериш учун сайлов бюллетенини имзо қўйдириб топширади.

77. Шахсни тасдиқловчи ҳужжатларга қандай ҳужжатлар киради?

Шахсни тасдиқловчи ҳужжатларга қуйидагилар киради: паспорт, ID-карта, ҳарбий гувоҳнома, янги намунадаги миллий ҳайдовчилик гувоҳномаси, фуқаролик паспортини йўқотган фуқароларга ички ишлар органлари томонидан берилган вақтинчалик маълумотнома, жазони ўтаб бўлганлик ёки жазодан озод қилинганлик тўғрисидаги маълумотнома.

78. Сайлов бюллетенлари ким томонидан тасдиқланади?

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловига доир сайлов бюллетенининг шакли ва матни Марказий сайлов комиссияси томонидан тасдиқланади.

Сайлов бюллетенида уни тўлдириш тартиби тўғрисидаги тушунтириш бўлиши керак.

Сайлов бюллетенлари давлат тилида, шунингдек, округ сайлов комиссиясининг қарорига биноан тегишли округ аҳолисининг кўпчилиги сўзлашадиган тилларда нашр этилади.

Сайлов бюллетени ўнг томонининг юқори бурчагига участка сайлов комиссиясининг икки аъзоси имзо қўяди, имзолар участка сайлов комиссияси муҳри билан тасдиқланади.

79. Овоз бериш қаерда ва қандай амалга оширилади?

Сайловчилар муддатидан олдин ёки сайлов куни участка сайлов комиссияси биносининг овоз бериш хонасида, шунингдек, сайловчининг турган жойида овоз бериш ҳуқуқига эгадирлар. Ҳар бир сайловчи битта бюллетень орқали бир овозга эга бўлади.

Сайловчи сайлов бюллетенини олгач, уни яширин овоз бериш кабинасида ёки хонасида тўлдиради. Сайлов бюллетенини тўлдириш чоғида овоз берувчи шахсдан бошқа шахсларнинг ҳозир бўлиши тақиқланади.

Сайловчи ўзи ёқлаб овоз бераётган номзоднинг фамилияси рўпарасида, ўнг томонда жойлашган бўш квадратга «+» ёки «х» белгисини қўяди.

Овоз берувчи тўлдирилган сайлов бюллетенини сайлов қутисига ташлайди.

80. Сайлов бюллетени бузиб қўйилганда янгисига алмаштириладими?

Ҳа, алмаштирилади. Бузиб қўйилган сайлов бюллетени сайловчининг илтимосига кўра участка сайлов комиссияси томонидан янгисига алмаштирилиши мумкин. Бузиб қўйилган сайлов бюллетенлари ҳисобга олиниб, бекор қилинади ва алоҳида сақланади.

81. Сайлов бюллетенида нималар акс этган бўлиши лозим?

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодларнинг фамилияси, исми, отасининг исми сайлов бюллетенига унинг туғилган йили ва уни номзод этиб кўрсатган сиёсий партия кўрсатилган ҳолда алифбо тартибида киритилади.

Сайлов бюллетенида уни тўлдириш тартиби тўғрисида тушунтириш бўлади.

82. Бир сайловчи томонидан унинг қариндошлари ёки танишларининг паспортлари бўлган тақдирда, уларнинг ўрнига ҳам овоз беришга йўл қўйиладими?

Йўқ, йўл қўйилмайди. Ҳар бир сайловчи шахсан овоз бериши шарт. Сайловда иштирок этувчи ҳар бир сайловчи бир овозга эга.

83. Сайлов бюллетенини мустақил равишда тўлдириш имкониятига эга бўлмаган сайловчига бошқа шахс томонидан ёрдам кўрсатилиши мумкинми?

Сайлов бюллетенини мустақил равишда тўлдириш имкониятига эга бўлмаган сайловчи ўз хоҳишига кўра яширин овоз бериш кабинасида ёки хонасида бошқа шахсни таклиф қилишга ҳақли. Так-лиф этилаётган шахс сайлов комиссияси аъзолари, кузатувчилар ва оммавий ахборот воситалари вакиллари бўлиши мумкин эмас.

84. Сайловчи овоз бериш учун сайлов участкасига келган пайтда у сайловчилар рўйхатида бўлмаса, нима қилиш керак?

Бирон-бир сабабга кўра сайловчилар рўйхатида фамилияси кирмай қолган сайловчиларнинг фамилиялари сайловчининг шахси, фуқаролиги ва яшаш жойини тасдиқловчи ҳужжат асосида сайловчилар рўйхати иловасига киритилади.

Бунинг учун участка сайлов комиссияси сайловчининг шахсини тасдиқловчи ҳужжати асосида сайловчининг қайси сайлов участкаси бўйича рўйхатга киритилганлигини сайловчиларнинг ягона электрон рўйхатидан излаб топади ва муддатидан олдин овоз берган ёки бермаганлигини аниқлаштиради, шундан сўнг, ушбу сайловчи доимий яшаш жойида муддатидан олдин овоз бермаган бўлса, вақтинча яшаш жойидаги сайлов участкаси бўйича сайловчилар рўйхати иловасига киритилади.

Шундан сўнг сайловчига сайлов бюллетени берилади ва овоз бериш ҳукуки таъминланади.

85. Сайловчи соғлиғи туфайли ёки бошқа сабабларга кўра овоз бериш учун сайлов участкасига бора олмаса, қандай қилиб овоз беради?

Айрим сайловчилар соғлигининг ҳолатига ёки бошқа сабабларга кўра овоз бериш биносига кела олмаган ҳолларда, тегишли участка сайлов комиссияси овоз беришни ушбу сайловчиларнинг илтимосига биноан улар турган жойда ташкил этади.

Тегишли комиссиянинг камида икки нафар аъзоси кўчма сайлов қутиси билан сайловчининг турган жойига юборилади, улар сайловчининг хоҳиш-иродаси сир сақланишига риоя этилган ҳолда овоз бериш амалга оширилишини таъминлайди. Бунда кузатувчилар ва оммавий ахборот воситалари вакиллари ҳозир бўлиши мумкин.

86. Кимлар муддатидан олдин овоз бериши мумкин?

Сайлов куни ўз яшаш жойида бўлиш имкониятига эга бўлмаган сайловчи муддатидан олдин овоз бериш ҳуқуқига эга.

Муддатидан олдин овоз бериш сайловга ўн кун қолганида, яъни 2021 йил 14 октябрдан бошланади ва сайловга уч кун қолганида, яъни 2021 йил 21 октябрь куни тўхтатилади. (21 октябрь куни муддатидан олдин овоз берилмайди).

Сайловчи сайлов кунида бўла олмаслигининг сабаблари (таътил, хизмат сафари, хорижга чиқиш ва ҳоказо) кўрсатилган ариза асосида муддатидан олдин овоз бериш ҳуқуқидан фойдаланади.

87. Чет давлатларида бўлган фуқаролар қандай тартибда сайловда иштирок этишлари мумкин?

Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа ваколатхоналари ҳузурида фуқаролар турган жойларда сайлов участкалари тузилиши мумкин.

Чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа ваколатхоналар ҳузурида сайлов участкалари Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигининг тақдимномасига биноан тузилади.

Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа ваколатхоналари ҳузурида тузилган сайлов участкаларидаги сайловчилар сони ҳақида Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги томонидан тақдим этилган маълумотлар асосида Марказий сайлов комиссияси сайлов бюллетенларининг тайёрланиши ва етказиб берилишини таъминлайди.

Овоз бериш сайлов куни ушбу сайлов участкалари жойлашган ердаги маҳаллий вақт билан соат 8.00 дан 20.00 гача ўтказилади.

88. Қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойларида фуқаролар қандай тартибда сайловда овоз беришлари мумкин?

Қамоқда сақлаш жойларида ушлаб турилган ҳамда қамоққа олинган, шунингдек, ижтимоий ҳавфи катта бўлмаган ва унча оғир бўлмаган жиноятлар содир этганлиги учун суднинг ҳукми билан озодликдан маҳрум этиш жойларида сақланаётган шахслар овоз бериш ҳуқуқига эгадирлар ва қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойларида тузилган сайлов участкаларидаги сайловчилар рўйхатига киритилади.

89. Кимлар сайловда иштирок этмайди?

Суд томонидан муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаролар, шунингдек, оғир ва ўта оғир жиноятлар содир этганлиги учун суднинг ҳукми билан озодликдан маҳрум этиш жойларида сақланаётган шахслар сайловда иштирок этмайди.

Шунингдек, суд томонидан муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаролар ҳамда суд ҳукми билан озодликдан маҳрум этиш жойларида сақланаётган шахслар сайланиши мумкин эмас.

90. Сайлов куни овоз бериш қайси вақтда ўтказилади?

Овоз бериш сайлов куни соат 8.00 дан 20.00 гача ўтказилади.

Овоз бериш вақти ва жойи тўғрисида участка сайлов комиссияси сайловчиларни сайловдан камида ўн кун олдин, яъни 2021 йил 14 октябрь кунига қадар хабардор қилади.

VIII. САЙЛОВ НАТИЖАЛАРИНИ АНИҚЛАШ ВА ЭЪЛОН ҚИЛИШ

91. Қайси ҳолларда сайловлар ўтмаган деб топилади?

Сайлов, агар унда сайловчилар рўйхатига киритилган сайловчиларнинг ўттиз уч фоизидан ками иштирок этган бўлса, ўтмаган деб топилади.

92. Қайси ҳолларда сайловлар ҳақиқий эмас деб топилади?

Сайлов давомида йўл қўйилган, овоз бериш яқунларига таъсир қилган қоидабузарликлар сабабли сайлов умуман ёки айрим сайлов округлари бўйича ёхуд айрим сайлов участкалари бўйича ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги қарор Марказий сайлов комиссияси томонидан қабул қилинади ва сайлов яқунлари эълон қилинган кундан эътиборан беш кун ичида бу қарор устидан Ўзбекистон Республикаси Олий судига шикоят қилиниши мумкин.

93. Овозлар ким томонидан ва қандай санаб чиқилади?

Участка сайлов комиссияси сайловчилар рўйхатига киритилган шахсларнинг умумий сонини, сайлов бюллетенлари олган сайловчилар сонини ва сайлов қутиларидаги сайлов бюллетенлари сонини аниқлайди.

Участка сайлов комиссияси сайлов участкасида ҳар бир номзод бўйича берилган овозларни алоҳида-алоҳида санаб чиқади.

Санаб чиқилган сайлов бюллетенлари асосида участка сайлов комиссияси:

- ҳар бир номзодни ёқлаб берилган овозлар сонини;
- ҳақиқий эмас деб топилган сайлов бюллетенлари сонини;
- бузилган сайлов бюллетенлари сонини аниқлайди.

94. Қандай сайлов бюллетенлари ҳақиқий эмас деб топилиб, ҳисобга олинмайди?

Қуйидаги сайлов бюллетенлари овозларни санаб чиқишда ҳақиқий эмас деб топилади:

- белгиланмаган шаклдаги (ҳажми, ранги, қоғоз сифати, босмаҳона шрифти ва ҳоказолар бўйича фарқланувчи);
- участка сайлов комиссияси томонидан тасдиқланмаган сайлов бюллетенлари;
- сайловга қадар вафот этган, сайлов ҳуқуқидан маҳрум бўлган ёхуд номзодликдан чақириб олинган номзодга ёқлаб овоз берилган сайлов бюллетенлари;

- овоз бериш вақтида биттадан ортиқ квадратга «+» ёки «» ёхуд «х» белгиси қўйилган ёки битта ҳам квадратга бундай белгилар қўйилмаган сайлов бюллетенлари.

95. Сайлов натижалари қандай аниқланади?

Округ бўйича сайлов натижалари фақат участка сайлов комиссияларининг тақдим этилган баённомалари асосида округ сайлов комиссиясининг мажлисида аниқланади ва баённомага киритилади. Баённома комиссиянинг раиси, раис ўринбосари, котиби, бошқа аъзолари томонидан имзоланади ҳамда тегишли сайлов комиссиясига тақдим этилади.

Марказий сайлов комиссияси округ сайлов комиссияларининг ўзига келиб тушган баённомалари асосида:

- Ўзбекистон Республикаси бўйича сайловчиларнинг умумий сонини;
- сайлов бюллетенларини олган сайловчилар сонини;
- овоз беришда иштирок этган сайловчилар сонини;
- ҳар бир номзодни ёқлаб берилган овозлар сонини;
- ҳақиқий эмас деб топилган сайлов бюллетенлари сонини аниқлайди.

96. Сайланган номзод қандай аниқланади?

Сайловда овоз беришда иштирок этган сайловчилар ярмидан кўпининг овозини олган номзод сайланган деб ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловида иккита номзод иштирок этган тақдирда, овоз беришда иштирок этган сайловчиларнинг бошқа номзодга нисбатан кўпчилик овозини олган номзод сайланган деб ҳисобланади.

97. Сайлов натижалари қанча муддатда эълон қилинади?

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови якунларига кўра Марказий сайлов комиссиясининг қарори сайловдан ке-йин ўн кундан кечиктирмай, яъни 2021 йил 3 ноябргача қабул қилинади ҳамда Марказий сайлов комиссиясининг расмий веб-сайтида ва бошқа манбаларда эълон қилинади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Марказий сайлов комиссияси томонидан сайлов натижалари расмий равишда эълон қилинган кундан бошлаб кечи билан икки ой ичида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг қўшма мажлисида қасамёд қилган пайтдан эътиборан ўз лавозимиغا киришади.

IX. САЙЛОВ КОМИССИЯЛАРИ ТОМОНИДАН МУРОЖААТЛАРНИ КЎРИБ ЧИҚИШ ТАРТИБИ ВА САЙЛОВ ҚОНУНЧИЛИГИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК

98. Сайлов комиссиялари томонидан жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатларини кўриб чиқиш тартиби қандай?

Сайлов комиссиялари сайлов кампаниясини ўтказиш даврида жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатларини ўз ваколатлари доирасида кўриб чиқиши, ушбу мурожаатлар бўйича текширувлар ўтказиши ва уч кунлик муддатда уларга ёзма жавоблар бериши, сайловга камида олти кун қолганида ёки овоз бериш куни келиб тушган

муружаатларни эса дарҳол кўриб чиқиб, жавоб қайтариши шарт, бундан сайлов комиссияларининг ҳаракатлари ва қарорлари устидан берилган шикоятлар мустасно.

99. Сайлов комиссияларининг қарорлари устидан шикоятлар қандай тартибда кўриб чиқилади?

Номзод кўрсатган сиёсий партиялар органлари, номзодлар, ишончли вакиллар, кузатувчилар ва сайловчилар сайлов комиссияларининг қарорлари устидан ушбу қарорлар қабул қилинганидан кейин беш кун ичида судга шикоят қилиши мумкин.

Марказий сайлов комиссиясининг қарорлари устидан қарор қабул қилинганидан кейин беш кун ичида Ўзбекистон Респуб-ликаси Олий судига шикоят қилиниши мумкин.

Шикоят келиб тушганидан кейин уч кун ичида, сайловга камида олти кун қолганида эса дарҳол кўриб чиқилиши керак. Шикоят берган шахслар шикоятни кўриб чиқишда бевосита иштирок этиш ҳуқуқига эга.

100. Сайлов тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик учун қандай жавобгарлик мавжуд?

Сайлов тўғрисида қонунчиликни бузганлик учун жавобгарлик Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси ҳамда Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексида белгиланган.

Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғ-рисидаги кодексида 8 та моддадан иборат махсус VI боб мавжуд бўлиб, унда сайловни ташкил этиш ҳамда ўтказиш соҳасидаги ҳуқуқбузарликлар учун маъмурий жавобгарлик назарда тутилган.

Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси 146-моддаси (Сайлов ёки референдум ташкил қилиш, уларни ўтказиш тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузиш) ва 147-моддаси (Сайлов ҳуқуқининг ёки ишончли вакил ваколатларининг амалга оширилишига тўсқинлик қилиш)да сайлов қонунчилигини бузганлик учун жиноий жавобгарлик белгиланган.

МУНДАРИЖА

КИРИШ	3
--------------------	---

I. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловига оид умумий масалалар 5

1. Сайлов нима?	5
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови қачон бўлиб ўтади?	5
3. Президент сўзининг маъноси нима?	5
4. Мамлакатимизда сайловлар қайси принциплар асосида ўтказилади?	5
5. Яширин овоз бериш нимани англатади?	6
6. Сайлов жараёнида очиқлик ва ошкоралик нималарда намоён бўлади?	6
7. Сиёсий партия нима?	7
8. Ўзбекистонда нечта сиёсий партия мавжуд?	7
9. Ўзбекистон Халқ демократик партияси	7
10. Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси	8
11. Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси	8
12. Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон Либерал-демократик партияси	9
13. Ўзбекистон Экологик партияси	10
14. Сиёсий партияларнинг ваколатли вакиллари деганда кимлар тушунилади?	10

II. Сайлов комиссиялари 11

15. Сайлов комиссиялари қандай орган?	11
16. Сайлов комиссиялари фаолиятига аралашиш мумкинми?	11
17. Марказий сайлов комиссияси нима мақсадда тузилади?	11
18. Марказий сайлов комиссияси қандай тартибда тузилади?	12
19. Марказий сайлов комиссиянинг қарори барча учун мажбурийми?	12
20. Сайлов округлари қандай тартибда тузилади?	13
21. Округ сайлов комиссияси ким томонидан ва қандай тузилади?	13
22. Округ сайлов комиссияси аъзоларини ким тавсия этади?	13
23. Округ сайлов комиссияси қандай ваколатларга эга?	14
24. Сайлов участкалари ким томонидан ва қандай тузилади?	15
25. Участка сайлов комиссияси ким томонидан ва қандай тузилади?	16

26. Участка сайлов комиссияси аъзолигига номзодлар ким томонидан тавсия этилади? 16
27. Участка сайлов комиссияси қандай ваколатларга эга? 16
28. Кимлар округ ва участка сайлов комиссиясининг аъзоси бўлиш ҳуқуқига эга? 17
29. Сиёсий партиянинг аъзолари сайлов комиссияларининг -аъзоси бўлиши мумкинми? 17
30. Участка сайлов комиссияси аъзоларининг қанчаси битта ташкилот вакиллари бўлиши мумкин? 18
31. Сайлов комиссияларининг мажлисларида кимлар қат-на-шиши мумкин? 18
32. Сайлов комиссияларининг қарорлари устидан шикоят қи-лиш мумкинми? 18
33. Участка сайлов комиссияси овоз бериш куни қандай фаолиятни амалга оширади? 19
34. Участка сайлов комиссиясининг овоз бериш тугаганидан кейинги фаолияти нималардан иборат? 19
35. Участка сайлов комиссияси баённомасининг нусхасини олиш мумкинми? 21
36. Фуқаролар ёки блогерлар участка ёки округ сайлов -комиссиясининг овозларни санаб чиқиш натижаларига оид баённомасининг нусхасини олишга ҳақлими? 21
37. Фуқаролар ёки блогерлар овоз бериш жараёнини тасвирга олиши, онлайн трансляция қилиши мумкинми? 21
38. Сайлов комиссиялари қандай молиялаштирилади? 22
39. Сайлов комиссиялари ишига жалб этиладиган шахсларнинг меҳнатига ҳақ тўланадими? 22

III. Кузатувчилар, уларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари ... 22

40. Кузатувчи ким? 22
41. Кузатувчилар қандай ҳуқуқларга эга? 23
42. Кузатувчилар учун қандай ҳаракатларни амалга ошириш тақиқланади? 24
43. Хорижий (халқаро) кузатувчилар ким? 24
44. Хорижий (халқаро) кузатувчилар қандай ҳуқуқларга эга? 25
45. Хорижий (халқаро) кузатувчиларга нималар ман қилинади? 26

IV. Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодларга қўйилadиган талаблар 27

46. Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига ким сайланиши мумкин? 27
47. Ўзбекистон Республикаси Президентлигига кимлар ном-зодлар кўрсатиш ҳуқуқига эга? 27

48. Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодлар кўр-сатиш тартиби қандай? 28
49. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ваколат муддати қанча? 28

V. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ташкил этиш ва ўтказиш тартиби 28

50. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ким ташкил этади ва ўтказилади? 28
51. Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодни ким рўйхатга олади? 29
52. Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодлар фаолиятининг қандай кафолатлари мавжуд? 29
53. Номзодларнинг дахлсизлик ҳуқуқи қандай таъминланади? 29
54. Сиёсий партияларнинг сайловдаги иштироки қандай молиялаштирилади? 30
55. Қайси манбалардан сайловни молиялаштириш тақиқланади? 30
56. Президентликка номзоднинг ишончли вакиллари ким? ... 30
57. Президентликка номзоднинг нечта ишончли вакили бўлиши мумкин? 31

VI. Сайлов кампанияси ва сайловолди ташвиқоти 31

58. Сайлов кампанияси нима ва у ким томонидан эълон қилинади? 31
59. Сайловолди ташвиқот нима? 31
60. Қачон сайловолди ташвиқотига йўл қўйилмайди? 32
61. Сайловолди ташвиқотида қандай ҳаракатлар тақиқланади? 32
62. Сайловолди ташвиқоти қандай шаклда ўтказилади? 32
63. Ташвиқот оммавий ахборот воситаларида қандай тартибда ёритиб борилади? 33
64. Сайловчилар билан учрашувлар қандай тартибда ташкил этилади? 33
65. Кимларга сайловолди ташвиқотини олиб бориш тақиқланади? 34
66. Оммавий ахборот воситалари вакиллари сайлов жараёнларини ёритишда қандай ҳуқуқларга эга? 34
67. Сайлов натижалари прогнозларини, сайлов билан боғлиқ ўтказилаётган бошқа тадқиқотларни эълон қилиш мумкинми? 34

VII. Овоз беришни ташкил этиш ва ўтказиш 35

68. Фуқаролар неча ёшдан Президент сайловида қатнашиш ҳуқуқига эга? 35

69. Сайловчилар рўйхати қандай тартибда тузилади? 35
70. Ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оила аъзолари сайловчилар рўйхатига қандай киритилади? 35
71. Чет давлатларда турган фуқаролар сайловчилар рўй-хат-ларига қандай киритилади? 36
72. Сайловчиларнинг ягона электрон рўйхати нима учун керак? 36
73. Фуқаролар сайловчиларнинг рўйхатлари билан қандай таништирилади? 37
74. Сайловчилар рўйхатларида хато ёки ноаниқлик аниқланса, қандай ҳаракат амалга оширилади? 37
75. Овоз бериш хоналари қандай жиҳозланади? 38
76. Сайловда овоз бериш учун сайловчида ўзининг шахсини тасдиқловчи ҳужжати бўлиши керакми? 38
77. Шахсни тасдиқловчи ҳужжатларга қандай ҳужжатлар киради? 38
78. Сайлов бюллетенлари ким томонидан тасдиқланади? ... 39
79. Овоз бериш қаерда ва қандай амалга оширилади? 39
80. Сайлов бюллетени бузиб қўйилганда янгисига алмаштириладими? 40
81. Сайлов бюллетенида нималар акс этган бўлиши лозим? 40
82. Бир сайловчи томонидан унинг қариндошлари ёки танишларининг паспортлари бўлган тақдирда, уларнинг ўрнига ҳам овоз беришга йўл қўйиладими? 40
83. Сайлов бюллетенини мустақил равишда тўлдириш имкониятига эга бўлмаган сайловчига бошқа шахс томонидан ёрдам кўрсатилиши мумкинми? 40
84. Сайловчи овоз бериш учун сайлов участкасига келган -пайтда у сайловчилар рўйхатида бўлмаса, нима қилиш керак? 41
85. Сайловчи соғлиғи туфайли ёки бошқа сабабларга кўра овоз бериш учун сайлов участкасига бора олмаса, қандай қилиб овоз беради? 41
86. Кимлар муддатидан олдин овоз бериши мумкин? 42
87. Чет давлатларида бўлган фуқаролар қандай тартибда сайловда иштирок этишлари мумкин? 42
88. Қамокда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойларида фуқаролар қандай тартибда сайловда овоз беришлари мумкин? 42
89. Кимлар сайловда иштирок этмайди? 43
90. Сайлов куни овоз бериш қайси вақтда ўтказилади? 43

VIII. Сайлов натижаларини аниқлаш ва эълон қилиш 43

91. Қайси ҳолларда сайловлар ўтмаган деб топилади? 43
92. Қайси ҳолларда сайловлар ҳақиқий эмас деб топилади? 44
93. Овозлар ким томонидан ва қандай санаб чиқилади? 44

94. Қандай сайлов бюллетенлари ҳақиқий эмас деб
топилиб, ҳисобга олинмайди? 44
95. Сайлов натижалари қандай аниқланади? 45
96. Сайланган номзод қандай аниқланади? 45
97. Сайлов натижалари қанча муддатда эълон қилинади? 46

**IX. Сайлов комиссиялари томонидан мурожаатларни кўриб чиқиш тартиби ва
сайлов қонунчилигини бузганлик учун жавобгарлик
46**

98. Сайлов комиссиялари томонидан жисмоний
ва юридик -шахсларнинг мурожаатларини кўриб
чиқиш тартиби қандай? 46
99. Сайлов комиссияларининг қарорлари устидан
шикоятлар қандай тартибда кўриб чиқилади? 47
100. Сайлов тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик
учун қандай жавобгарлик мавжуд? 47

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ПРЕЗИДЕНТИ САЙЛОВИ:
100 САВОЛГА 100 ЖАВОБ**

Нашр учун масъуллар:
Омонулла Файзуллаев
Шерзод Абдуллаев

Мухаррир:
Гулбаҳор Ортиқхўжаева

Компьютерда саҳифаловчи:
Жамшид Гофуров

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги
«Адолат» миллий ҳуқуқий ахборот маркази.
Нашр. лиц. АІ № 032, 29.10.2019.
Тошкент шаҳри, Амир Темур шох кўчаси, 19-уй.
Телефонлар: 71-233-28-18, 71-280-55-47
Веб-сайт: www.adolatmarkazi.uz
e-mail: info@adolatmarkazi.uz

Босишга рухсат этилди 16.08.2021 й.
Қоғоз бичими 60x84^{1/16}. «Antiqua» гарнитураси.
Офсет усулида чоп этилди. Босма табоғи 3,5.
Нашриёт ҳисоб табоғи 2,5 Адади 23 700 нусха.
-буюртма. Нархи шартнома асосида.

**«Ўзбекистон» нашриёт-матбаа ижодий уйи МЧЖда чоп этилди.
100011, Тошкент, Навоий кўчаси, 30.**